

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Кафедра статистики та математичних методів в економіці
Кафедра економіки, права та управління бізнесом**

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр**

**зі спеціальності 051 «Економіка»
за освітньою програмою
«Бізнес-економіка та аналітика»**

**на тему: «Статистичне дослідження кон'юнктури ринку споживчих
товарів в Україні»**

Виконавець:

студент факультету економіки та управління
підприємництвом

Ступницький Богдан Олексійович _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Самотєнкова Олена Вікторівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Ринок споживчих товарів є одним зі значущих показників сучасного стану та розвитку економіки будь-якої держави, який визначає ефективність державної політики, а також ступінь здійсненості програм забезпечення населення країни продовольчими і непродовольчими товарами та соціального захисту населення. Крім того, показники споживання є найважливішими індикаторами рівня життя населення.

Статистичне дослідження кон'юнктури ринку споживчих товарів в Україні є ключовим елементом для прийняття обґрунтованих рішень в економічній, інвестиційній та маркетинговій сферах.

Розуміння поточного стану ринку дозволяє прогнозувати майбутні тенденції, що є критично важливим для підприємств, інвесторів та уряду. Це допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо виробництва, інвестицій та політики.

Дані про споживчі переваги, зміну попиту та конкурентну ситуацію дозволяють компаніям розробляти ефективні маркетингові стратегії, що допомагає їм залишатися конкурентоспроможними.

Статистичний аналіз кон'юнктури ринку допомагає визначати оптимальні ціни на товари, враховуючи платоспроможний попит і рівень конкуренції, що важливо для забезпечення прибутковості бізнесу.

Інвестори потребують актуальної інформації про ринок для оцінки ризиків та перспектив вкладення капіталу. Статистичні дані про кон'юнктуру ринку дозволяють приймати обґрунтовані інвестиційні рішення.

Ринок споживчих товарів є індикатором добробуту населення. Аналізуючи кон'юнктуру ринку, можна робити висновки про рівень життя, доходи населення, соціальні потреби та пріоритети.

Значний внесок у дослідження ринкових процесів в Україні зробили В. Геєць, А. Гальчинський, Л. Черенько, О. Самоуськова, А. Підгорний, Н. Попадинець. Їхні праці сприяють глибшому розумінню економічних тенденцій і розробці ефективних стратегій розвитку споживчого ринку.

Мета дослідження полягає у вивченні кон'юнктури споживчого ринку в Україні в цілому та по окремих регіонах, аналіз чинників, що впливають на нього, та пошуку шляхів покращення його функціонування.

Завдання дослідження:

- проаналізувати динаміку та структуру роздрібного товарообороту в цілому по Україні та окремо по регіонам;
- оцінити рівень еластичності попиту на споживчі товари;
- з'ясувати динаміку інфляції цін на товари та послуги;
- побудувати трендову модель та спрогнозувати рівень середньодушового товарообороту в майбутніх періодах;
- продиференціювати регіони за рівнем роздрібного товарообороту на душу населення;
- провести кореляційно-регресійний аналіз залежності роздрібного товарообороту на душу населення від чинників, що мають на нього вплив;

- визначити шляхи покращення функціонування ринку споживчих товарів.

Об'єктом дослідження виступає ринок споживчих товарів.

Предметом дослідження є попит населення на споживчі товари, товарооборотність роздрібної торгівлі в Україні, динаміка споживчих цін.

Методи дослідження. У процесі підготовки кваліфікаційної роботи широко використовувалися загальнонаукові методи – порівняння, аналіз, синтез, дедукція, індукція, а також методи статистичного дослідження: аналіз динаміки та структури зрушень, зведення та угруповання матеріалів статистичного дослідження, класифікація та прогнозування, кореляційний та регресійний аналіз, табличні та графічні методи подання статистичних даних. В процесі формулювання висновків використовувалися методи наукового абстрагування та узагальнення.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані Державної служби статистики України та її територіальних підрозділів, публікації наукової періодики, присвячені проблемам статистичного дослідження ринкової сфери та споживчого ринку, дані Інтернет-ресурсів.

При виконанні кваліфікаційної роботи використовувались комп'ютерні програми Microsoft Word і Microsoft Excel.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (36 найменувань) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 81 сторінки. Основний зміст викладено на 69 сторінках. Робота містить 17 таблиць, 19 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано тези: Самоєнкова О. В., Ступницький Б. О. Оцінка стану та тенденцій споживчого ринку в Україні. Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного, м. Одеса, 7 червня 2024 р. Одеса, 2024, с. 48-51.; та статтю: Ступницький Б. О. Статистичний аналіз динаміки та структури споживчого ринку в Україні [Текст] / Б. О. Ступницький, О. В. Самоєнкова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 10. Частина I. Одеса, ОНЕУ. 2024. С. 24 – 28.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні та методологічні принципи статистичного дослідження кон'юнктури споживчого ринку» розглянуто поняття і сутність ринку споживчих товарів, його особливості; систему показників та методи дослідження кон'юнктури споживчого ринку.

У другому розділі «Статистичний аналіз динаміки та структури ринку споживчих товарів в Україні за 2015-2023 роки» проаналізовано динаміку та структуру роздрібного товарообороту в Україні за період 2015-2023 років, оцінено рівень еластичності попиту на споживчі товари, задоволеність попиту товарами власного виробництва, динаміку інфляції цін на окремі групи товарів. Побудовано трендову модель та спрогнозовано середньодушовий товарообороту на наступні 3 роки.

У третьому розділі «Статистичний аналіз кон'юнктури ринку споживчих товарів по регіонах України» проаналізовано динаміку та структуру роздрібного товарообороту на душу населення в Україні по регіонах, продиференційовано регіони за цим показником, проведено регресійно-кореляційний аналіз впливу чинників на середньодушовий товарооборот. Запропоновано шляхи покращення функціонування ринку споживчих товарів.

ВИСНОВКИ

Проведене у кваліфікаційній роботі дослідження кон'юнктури ринку споживчих товарів в Україні дозволяє зробити такі висновки:

1. За період 2015-2023 роки в Україні спостерігається тенденція до росту обороту роздрібної торгівлі. В середньому щорічно за період 2016-2023 рр. оборот роздрібної торгівлі збільшувався на 33,513 млрд. грн.. або на 2,9%. У структурі роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі з 2015 до 2021 року не відбулося значних змін. Частка непродовольчих товарів стабільно перевищує частку продовольчих. У 2021 році порівняно з 2015 роком виріс попит на непродовольчі товари.

2. У 2021 році порівняно з 2018 роком по більшості товарних груп відбувається зменшення частки продажу товарів власного виробництва. Можна сказати, що у країні падає попит на продовольчі товари вітчизняного виробництва і відповідно зменшується власне виробництво.

3. Протягом 2015-2021 років товарооборот в діючих цінах лише збільшувався, так само як і індекс споживчих цін. Спостерігається тенденція до збільшення роздрібного товарообороту підприємств роздрібної торгівлі, що спричинено не лише підвищенням рівня споживчих цін – з кожним роком зростає і обсяг товарної маси, що поступає на ринок споживчих товарів.

4. Рівень роздрібного товарообороту на душу населення у 2021 році порівняно з 2015 роком виріс більше, ніж у 2 рази. Він в цілому характеризується щорічним зростанням.

5. У 2023 році майже на всі групи товарів та послуг зросли споживчі ціни, за винятком товарних груп одягу та взуття, по них ціни зменшились.

6. 2017 рік характеризується різким спадом еластичності попиту, що склало 0,214, або ж при рості доходу на душу населення на 1% товарооборот на душу населення виростає на 0,214%. Проте у наступних роках простежується тенденція до зростання еластичності попиту. У 2021 році еластичність попиту досягла значення 1,398, що означає, що при 1% росту доходів на душу населення середній товарооборот на одну особу збільшиться на 1,398%.

7. Оцінивши товарооборот на душу населення по регіонам, стає видно, що з 2018 року Київська область зайняла лідируючу позицію за рівнем товарообороту на душу населення, Одеська область стабільно посідає друге місце, у Харківській області спостерігається тенденція до скорочення рівня товарообороту на душу населення, а

Тернопільська область стабільно посідає останнє місце за рівнем товарообороту протягом аналізованого періоду.

8. За результатами проведеної диференціації регіонів вони були розподілені наступним чином: найбільша група – це група з низьким рівнем роздрібного товарообороту на душу населення, до її складу входять 14 регіонів, що становить 63,6% від їх загальної кількості. У групу з високим рівнем середньодушового товарообороту увійшли 4 області: Дніпропетровська, Запорізька, Київська та Одеська. Варто також відмітити, що розмір найбільшого середньодушового товарообороту, у Київській області (67455 грн), перевищує найнижчий, у Тернопільській (22666 грн), майже в 3 рази.

9. При проведенні кореляційно-регресійного аналізу було обґрунтовано значущість двох чинників, що впливають на роздрібний товарооборот на душу населення. Було встановлено, що при зростанні ВРП на 1 зайнятого на 1000 грн. роздрібний товарооборот на одну особу зростає на 78 грн., а при кожному % зростання рівня безробіття товарооборот знижуватиметься на 2683,62 грн. Тому, для підвищення рівня споживання, варто звернути увагу на збільшення ВРП на 1 зайнятого та на зменшення рівня безробіття, що дозволить покращити рівень життя в країні.

10. Серед пріоритетів та завдань державного регулювання конкурентного процесу внутрішнього ринку на короткострокову та середньострокову перспективи в умовах війни є: надання цільової фінансової допомоги найманим працівникам, які втратили роботу через війну; допомога з насіннєвим матеріалом для малих фермерів та домогосподарств; звільнення від сплати або надати відстрочку сплати податків на період військових дій; запровадження комплексу заходів фінансового характеру з підтримки малого бізнесу та ФОП; обмеження експорту соціально важливих товарів; введення тимчасове державне регулювання цін на соціально важливі товари. Також важливими заходами є: соціальна підтримка найбільш вразливих груп населення та подальше їхнє соціальне залучення; фінансова підтримка малих агровиробників; створення умов для розвитку переробних сільськогосподарських підприємств та виробників продуктів харчування на інноваційних засадах; розробка пакету антикризових заходів, що запроваджуються для соціальної підтримки населення та підтримка бізнесу; активне сприяння поширенню та популяризації використання цифрових технологій для забезпечення можливостей покупок онлайн; підвищення ефективності державного управління; збільшення фінансування наукових досліджень з орієнтацією на інновації спрямовані на відбудову держави.

АНОТАЦІЯ

Ступницький Б. О. «Статистичне дослідження кон'юнктури ринку споживчих товарів в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

« 051 «Економіка» »

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою « Бізнес-статистика та аналітика »

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі виступає ринок споживчих товарів.

У кваліфікаційній роботі розглянуті теоретичні та методологічні основи статистичного дослідження ринку споживчих товарів.

Наведено методологію статистичного аналізу показників стану і розвитку ринку. Проведено статистичне дослідження стану споживчого ринку в Україні за 2015-2023 роки. Оцінено рівень задоволеності попиту населення товарами власного виробництва. Досліджено еластичність попиту на споживчі товари. З'ясовано загальну тенденцію розвитку споживчого ринку, змодельовано рівень середньодушового товарообороту у майбутніх періодах. Проведено регіональний аналіз та визначено диференціацію регіонів України за рівнем роздрібного товарообороту на душу населення. Виконано кореляційно-регресійний аналіз впливу чинників на рівень середньодушового товарообороту на душу населення в Україні.

Визначено шляхи для покращення функціонування ринку споживчих товарів в Україні.

Ключові слова: роздрібна торгівля, оборот, середньодушовий товарооборот, еластичність, попит, динаміка, структура.

ANNOTATION

Stupnytskyi B. O. "Statistical research of the consumer goods market in Ukraine".

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in a specialty

Qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in special 051 «Economics» for the educational program "Business Statistics and Analytics"

Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used sources and appendices. The object of research in the qualification work is the market of consumer goods.

The qualification work examines the theoretical and methodological foundations of statistical research of the consumer goods market.

The methodology of statistical analysis of indicators of the state and development of the market is given. A statistical study of the state of the consumer market in Ukraine for 2015-2023 was conducted. The level of satisfaction of the population's demand for products of its own production was assessed. The elasticity of demand for consumer goods has been studied. The general trend of the development of the consumer market has been clarified, the level of average per capita turnover in future periods has been simulated. A regional analysis was conducted and the differentiation of Ukraine's regions by the level of retail turnover per capita was determined. A correlation-regression analysis of the influence of factors on the level of average per capita turnover in Ukraine was performed.

Ways to improve the functioning of the consumer goods market in Ukraine have been identified.

Key words: retail trade, turnover, per capita turnover, elasticity, demand, dynamics, structure.